

ЕКОНОМІЧНІ СЦЕНАРІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ НАУКОМІСТКОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Кризовий характер сучасного етапу трансформаційних перетворень технологічної структури вітчизняної промисловості обумовлює необхідність фахового визначення та трактування можливих варіантів перспективного перебігу розбудовчого процесу сфери наукомісткого виробництва, окреслення напрямів, умов, етапів та цільових індикаторів їх реалізації. Попри доволі численну кількість фундаментальних наукових робіт, присвячених актуальним проблемам інноваційного розвитку наукомістких виробництв у національній економіці, питання середньострокової перспективи розбудови даної сфери економічної діяльності так і не набуло до сьогодні комплексного висвітлення [1-6].

На законодавчому рівні система державного регулювання не має уніфікованого нормативно-правового документа, у якому були б системно подані як прогнозні оцінки, так і сценарні умови та регуляторні заходи щодо вирішення завдання становлення в Україні індустрії наукомісткого виробництва. Закон України “Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних [наукомістких] технологій” (№ 1674-IV від 09.04.2004 р.) є визначальним щодо засад державного управління в галузі технологічного розвитку економіки. Проте й у цьому документі загальнодержавне бачення прогнозних перспективних сценаріїв розбудови сфери високо- та середньотехнологічних виробництв зводиться до констатації виключно кількісних параметрів, склад яких обмежується двома показниками (укладна структура виробництва та частка високотехнологічного експорту).

Метою статті є розробка прогнозних сценаріїв розвитку в Україні наукомісткого виробництва, визначення та систематизація

етапів, рамкових умов, цільових індикаторів та комплексу заходів щодо реалізації кожного зі сценарних варіантів. Постановка подібного завдання зумовлена не лише актуальністю з’ясування можливих перспективних сценаріїв розвитку, але й необхідністю їх порівняльної оцінки з відповідними аналогами в тих країнах, які є важливими економічними партнерами України. Перш за все йдеться про Російську Федерацію, адже публікації ряду російських учених присвячені розв’язанню саме цієї проблеми [7-10].

Одержані автором за підсумком попередніх досліджень наукові результати щодо характерних особливостей знанневого, інноваційного, а також інвестиційного факторів розвитку технологічної структури у промисловості України надали можливість систематизувати в поданих перспективних оцінках результативність ряду економічних процесів, починаючи від організації розробки та комерціалізації нових знань і закінчуючи інвестиційним забезпеченням інноваційних зрушень. У такий спосіб досягнуто необхідного рівня комплексності у відтворенні системи перспективних параметрів економічного розвитку індустрії наукомісткого виробництва в Україні.

Запропонований блок економічних оцінок щодо прогнозних результатів, організаційно-економічних умов та нормативно-правових важелів реалізації можливих перспективних сценаріїв становлення технологічної структури слугує також важливим відправним критерієм вимірювання ефективності здійснення політики державного регулювання технологічного розвитку національної економіки. Ураховуючи відсутність напрацьованого аналогу на рівні документа загальнодержавного значення, поданий далі аналітичний блок економічних оцінок

перспективи розбудови індустрії наукомісткого виробництва в Україні являє собою один із пілотних проєктів, подальший експертний аналіз і вдосконалення якого сприятиме прийняттю узгодженого проєкту документа на національному рівні.

Сценарій, цілі, рамкові умови й етапи перспективного розвитку наукомісткого виробництва

Сценарій I: песимістичний (*сценарій відтворення інерційного характеру розвитку інноваційних процесів в економічній системі*).

Мета: збереження функціонуючої моделі організації процесу інноваційного розвитку національної економіки.

Рамкові умови: наукомісткість ВВП – 0,7-1,2%; частка інноваційної продукції в обсязі промислового виробництва – 5-8%; рівень інноваційної активності у промисловості – 10-18%; частка витрат на інновації в обсязі реалізованої промислової продукції – 1,0-1,8%; питома вага високотехнологічного сектору – 8-12%; частка промислових підприємств, що впроваджують інновації, – 9-15%; рівень інвестування нематеріальних активів у структурі капітальних інвестицій промисловості – 1,0-2,2%.

Організаційно-економічні передумови й основні етапи інноваційного розвитку національної економіки за песимістичним сценарієм:

етап перший (2010-2011 рр.):

продовження дії чинної станом на кінець 2008 р. системи економічних стимулів до здійснення вітчизняними господарюючими суб'єктами інвестиційної діяльності в інноваційній сфері національної економіки, відтворення на рівні нині існуючих стандартів правового ставлення держави до механізму дотримання та забезпечення непорушних економічних прав нерезидентів упродовж усього періоду здійснення ними інвестиційної діяльності в Україні;

збереження елементів невизначеності та неоднозначності сутнісних трактувань у законодавчому регламентуванні ряду норм, пов'язаних із визначенням високих технологій, високотехнологічної продукції, високотехнологічного виробництва, що не стільки характеризує гостроту поточної

термінологічної проблеми, скільки впливає загалом на динаміку і стан розбудови національної високотехнологічної індустрії;

етап другий (2012-2015 рр.):

відтворення залишкового принципу у сфері організації процесу капітального інвестування технологічної бази виробництва, за результатами якого, наприклад, рівень складової нематеріальних активів як у структурі вкладень резидентів, так і у структурі прямих іноземних інвестицій нерезидентів не досягає навіть 2%;

етап третій (2016-2020 рр.):

культивування конформістського підходу при розробці заходів державної економічної політики щодо формування інноваційної моделі розвитку національної економіки, що головним своїм наслідком матиме утвердження рівня відтворення наукомісткої складової в обсязі ВВП і у структурі реалізованої промисловим сектором продукції в межах 1%.

Сценарій II: базовий (*сценарій формування імітаційного механізму інноваційних перетворень у рамках економічної моделі наздоганяючого розвитку*).

Мета: забезпечити відтворення системи промислового виробництва шляхом адаптації на внутрішньому ринку імпортованих техніко-технологічних інновацій.

Рамкові умови: наукомісткість ВВП – 1,3-1,8%; частка інноваційної продукції в обсязі промислового виробництва – 9-15%; рівень інноваційної активності у промисловості – 19,0-30,0%; частка витрат на інновації в обсязі реалізованої промислової продукції – 1,9-3,0%; питома вага високотехнологічного сектору – 13-14%; частка промислових підприємств, що впроваджують інновації, – 16-20%; рівень інвестування нематеріальних активів у структурі капітальних інвестицій промисловості – 2,2-2,5%.

Організаційно-економічні передумови й основні етапи інноваційного розвитку національної економіки за базовим сценарієм:

етап перший (2010-2011 рр.):

здійснення якісної модернізації чинної нормативно-законодавчої бази у сфері регламентування норм, положень та економічних умов кваліфікування видів економічної діяльності в галузі промисловості як таких, що

відносяться до сектору високих технологій; узгодження здійснених поправок із чинними законодавчими актами, що передбачають кредитні, митні та податкові преференції виробництвам, котрі використовують у власній господарській діяльності інноваційний фактор стимулювання економічної активності;

етап другий (2012-2015 рр.):

розроблення й упровадження економічного механізму стимулювання процесу комерціалізації техніко-технологічних розробок, що передбачає спільні виважені рішення профільних економічних міністерств та відомств зі шляхів розв'язання ряду взаємопов'язаних проблем, починаючи від статусу кваліфікованого наукового дослідника (а саме – його суспільної затребуваності та фінансової вмотивованості) і закінчуючи системою важелів як економічного сприяння ринковій адаптації нових технологічних досягнень, так і правового забезпечення порушень системи захисту прав інтелектуальної власності на розроблені об'єкти інтелектуальної власності;

етап третій (2016-2020 рр.):

підвищення серед підприємств промисловості та в економіці загалом рівня інтенсивності використання інвестиційних вкладень не лише в існуючу технологічну базу виробництва, але й у розробку якісно нових прогресивних технологічних новацій, що постає одним із важливих інструментів стратегічного управління конкурентоспроможністю продукції власного виробництва, адже в умовах існування фактично порядкового розриву в динаміці відзначених процесів можливість щонайменшого ініціювання структурних зрушень у напрямі формування наукомісткої структури виробництва залишається мінімальною.

Сценарій III: оптимістичний (*сценарій інноваційної трансформації виробництва в рамках випереджаючої моделі розвитку національної економіки*).

Мета: якісна модернізація виробничої бази та досягнення розширеного формату відтворення інноваційної системи.

Рамкові умови: наукомісткість ВВП – 1,9-3,0%; частка інноваційної продукції в обсязі промислового виробництва – 16-30%;

рівень інноваційної активності у промисловості – 31,0-50,0%; частка витрат на інновації в обсязі реалізованої промислової продукції – 3,1-4,5%; питома вага високотехнологічного сектору – 15,0-20,0%; частка промислових підприємств, що впроваджують інновації, – 21,0-30%; рівень інвестування нематеріальних активів у структурі капітальних інвестицій промисловості – 2,6-4,0%.

Організаційно-економічні передумови й основні етапи інноваційного розвитку національної економіки за оптимістичним сценарієм:

етап перший (2010-2011 рр.):

удосконалення основних положень державної політики розвитку вітчизняної економіки шляхом привнесення у їх структуру системи довгострокових орієнтирів, а також чіткого економічного інструментарію врегулювання питань співпраці української влади й іноземного капіталу у сфері розбудови національної індустрії високотехнологічного виробництва, стратегічний характер яких надасть змогу нерезидентам задіяти елемент передбачення в питаннях щодо визначення економічної ефективності подальшого реінвестування власного капіталу та доцільності його інвестування в нематеріальну частину вітчизняних активів;

етап другий (2012-2015 рр.):

розширене відтворення наукового потенціалу у формі розгалуженої мережі науково-дослідних установ фундаментального та прикладного спрямування, які зорієнтовані не лише на виконання внутрішніх – відомчих чи галузевих завдань, але і в змозі відповідно до рівня власної кадрової та матеріально-технічної складової виступити самостійними виконавцями наукових проектів із розробки конкурентоспроможної продукції світового рівня, замовниками яких є провідні транснаціональні корпорації;

етап третій (2016-2020 рр.):

упорядкування та систематизація централізованого зовнішньополітичного впливу держави з метою активізації процесу використання партнерських форм міжнародного співробітництва в галузі розроблення технологічних інновацій регіонального та світового значення.

Напрями та цільові індикатори

Напрямок 1. Формування інноваційного напрямку трансформації національної економіки

1.1. Цільовий індикатор	Відтворення інноваційно орієнтованої макроекономічної структури (зростання наукомісткості ВВП до рівня 1,9%)
-------------------------	--

Основні заходи:

запровадження мораторію щодо практики бюджетного планування видатків базового та програмно-цільового напрямів бюджетного фінансування науки в обсягах, котрі не відповідають нормам чинного законодавства, зокрема положенням ст. 3, 4 Закону України від 13.12.1991 р. № 1977-ХІІ “Про наукову та науково-технічну діяльність”;

перегляд та оптимізація, з урахуванням бюджетних обмежень та необхідності повномасштабного фінансування державних програм, структури середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності. Внесення відповідних змін до Закону України від 16.01.2003 р. № 433-ІV “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”;

реструктуризація системи державних цільових наукових та науково-технічних програм із метою здійснення чергового оновлення складу пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки й дотримання вимог фінансового забезпечення бюджетними видатками реалізації кожного із таких пріоритетів (ст. 6, 7 Закону України від 11.07.2001 р. № 2623-ІІІ “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки”).

Напрямок 2. Посилення інноваційної спрямованості сфери промислового виробництва

2.1. Цільовий індикатор	Активізація економічної участі суб’єктів господарювання у процесі здійснення інноваційної діяльності (рівень інноваційної активності 31,0%)
-------------------------	---

2.2. Цільовий індикатор	Забезпечення висхідної динаміки інвестування інноваційних зрушень (частка витрат на інновації в обсязі реалізованої
-------------------------	---

промислової продукції 3,1%)

Основні заходи:

здійснення комплексної фінансово-економічної оцінки недоліків, переваг і прогнозованих економічних наслідків реорганізації системи преференцій податкового та митного врегулювання інноваційних процесів в економіці, що стане передумовою до вжиття необхідних кроків у напрямі запровадження нової або відновлення дії вже сформованої ст. 21, 22 Закону України від 04.07.2002 р. № 40-ІV “Про інноваційну діяльність” системи фінансової підтримки інноваційної діяльності;

забезпечення організаційно-економічних умов задля досягнення стратегічно важливими для розвитку держави господарюючими суб’єктами критично необхідного рівня їх фінансово-економічної стабільності з метою повноцінної реалізації ними етапів інноваційного циклу;

сприяння заохоченню широкомасштабного застосування існуючого світового доробку в галузі нових знань у реальному секторі національної економіки шляхом уведення в дію економічно виваженої системи фіскальних стимулів оновлення виробництва шляхом залучення та адаптації прогресивного знаннєвого ресурсу, а також формування організаційного механізму ефективної її підтримки з боку діючого інституційного режиму.

Напрямок 3. Підвищення результативності інфраструктурного забезпечення процесів розроблення і використання інновацій

3.1. Цільовий індикатор	Розширення суб’єктної бази економічних резидентів, основна діяльність яких супроводжується впровадженням у виробництво інновацій (питома вага промислових підприємств, що впроваджують інновації, 21,0%)
-------------------------	--

3.2. Цільовий індикатор	Зростання виробництва інноваційної продукції (питома вага у структурі промислового випуску 16%)
-------------------------	---

3.3. Цільовий індикатор	Забезпечення зростаючої економічної ролі в розвитку інновацій малого підприємництва (<i>частка малих підприємств у загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції 2,0%</i>)
-------------------------	--

Основні заходи:

із метою відтворення процесу інноваційної трансформації суб'єктів господарювання, зокрема за рахунок удосконалення механізму надання державою цільових субсидій технологічним паркам, і таким чином створення передумов для збільшення кількості придбаних якісно нових технологій, доцільним є забезпечення розроблення та затвердження відповідних змін до ст. 7 розділу II Закону України від 16.07.1999 р. № 991-XIV "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків";

підвищення якісного рівня та розширення ємності внутрішнього ринку невітлених технологій, збільшення обсягу платоспроможного попиту на результати вітчизняних наукових досліджень і розробок; посилення дії системи непрямих методів державного впливу на процес розбудови секторів високо- та середньотехнологічного виробництва промисловості, забезпечення підтримки їх діяльності шляхом стимулювання напряму їх економічної активності на зовнішньому ринку наукомістких товарів і послуг;

запровадження на рівні нормативно-правового документа цілісної системи комплексної оцінки економічної ефективності функціонування державних інституцій виконавчої влади, основна діяльність пов'язана із забезпеченням економічного сприяння інноваційним трансформаціям у національній економіці. Регламентування доцільності проведення реорганізаційних заходів відповідно до отриманих висновків здійсненої оцінки ефективності роботи центральних інституцій державного управління інноваційним розвитком економіки країни.

Напрямок 4. Посилення інноваційного потенціалу людського ресурсу до генерації нових прогресивних знань; удосконалення

системи управління інтелектуальною власністю

4.1. Цільовий індикатор	Капіталізація інноваційних інвестицій, збільшення внутрішнього ринку невітлених технологій та стимулювання попиту на нематеріальні активи (<i>рівень інвестування нематеріальних активів у структурі капітальних інвестицій промисловості 2,6%</i>)
-------------------------	---

4.2. Цільовий індикатор	Підвищення інноваційної спрямованості процесів формування та використання людського потенціалу, урегулювання нормативних засад правового захисту інтелектуального продукту (<i>коефіцієнт винахідницької активності – 2,0</i>)
-------------------------	--

Основні заходи:

створення і забезпечення функціонування інформаційної системи популяризації якісно нових науково-технологічних розробок у сфері організації виробництва наукомісткої продукції. Необхідно розробити і ввести в дію загальнонаціональну та доступну, у межах країни, електронну базу даних з інформацією про такі переліки:

виконуваних (*на сьогодні*) науково-дослідних проектів та їх очікувані результати,

готових (*уже*) до експериментального та серійного впровадження результатів науково-дослідних робіт,

прогнозних (*запланованих до виконання*) проектів та їх стану чи етапу підготовки до початку реалізації;

підвищення рівня результативності використання потенціалу галузевого та заводських секторів науки шляхом:

а) запровадження механізму державного стимулювання концентрації власного фінансового ресурсу підприємств у сфері виконання НДДКР;

б) сприяння процесам формування і реалізації програм виконання міжгалузевих науково-дослідних робіт;

в) розроблення і впровадження системи фіскальних чинників залучення вузівської [освітнянської] науки в сектор високотехнологічного виробництва;

стимулювання всебічного розвитку інтелектуального потенціалу особистості, що передбачає здійснення державою активного впливу на всіх етапах формування людського капіталу. Одним зі способів визначення рівня задіяності інтелектуального потенціалу у процесі соціально-економічного розвитку держави може бути використана процедура проведення підрахунку ефективності використання знанневого ресурсу, яка має містити дві складові:

визначення ефективності формування потенціалу особистості, людського капіталу як основного носія нових знань (*більшою мірою це стосується системи освіти*);

визначення ефективності практичного використання набутих особистістю прикладних знань;

розроблення та прийняття змін до норм чинного законодавства з метою організаційного, матеріально-технічного, фінансового сприяння впровадженню аутсорсингового механізму залучення вітчизняної науково-дослідної бази та кадрового ресурсу до створення, виробництва й удосконалення інноваційного продукту регіонального рівня;

у зв'язку зі стрімкою втратою для нерезидента інвестиційної привабливості сфери нематеріальних активів вітчизняної економіки ініціювати розроблення проекту законодавчого документа, нормативні положення якого регламентували б організаційні та фінансові умови участі, а також основні принципи розподілу прав інтелектуальної власності на результати прикладних та фундаментальних наукових досліджень, що отримані за фінансової співучасті держави або спільного виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та проектно-пошукових робіт за участю підприємств з іноземними інвестиціями та вищих навчальних закладів або наукових установ України.

Напрямок 5. Розбудова сфери високотехнологічного виробництва техніко-технологічних новацій

5.1. Цільовий індикатор	Зростання виробництва промислових товарів високого рівня технологічної обробки (<i>питома вага високотехнологічного сектору 15,0%</i>)
-------------------------	--

5.2. Цільовий індикатор	Підвищення рівня інновативності промислового виробництва високотехнологічної продукції (<i>частка інноваційних витрат в обсязі реалізації 6%</i>)
-------------------------	---

Основні заходи:

розроблення законопроекту “Стратегія розвитку високотехнологічних видів діяльності сфери промислового виробництва та наукомістких послуг до 2015 року”, основні положення якого регламентуватимуть, насамперед, структуру сектору високих технологій, прогностичні показники очікуваного рівня його розвитку, механізми податкових преференцій, фінансово-кредитних стимулів та гарантій дотримання з боку держави незмінних упродовж дії нормативного документа визначених у ньому засад фінансово-економічного стимулювання високотехнологічних видів діяльності;

удосконалення чинної системи державного стимулювання інноваційної діяльності та внесення необхідних змін з урахуванням, по-перше, основних положень Закону України “Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних [наукомістких] технологій в Україні” (№ 1676-IV від 09.04.2004 р.); а, по-друге, з огляду на необхідність централізованого запровадження чіткої системи фінансово-економічних важелів залучення корпоративного капіталу у сферу розроблення прогресивних технологічних інновацій;

виконання моніторингового звіту щодо сучасного стану кадрового та техніко-технологічного потенціалу вітчизняної системи науки. За підсумками його економічного аналізу розроблення проекту Загальнодержавної програми стимулювання розвитку науки на період 2010-2015 рр. Програма має містити виважені економічні шляхи розв'язання

проблем підвищення соціального статусу наукового працівника, технологічного оновлення матеріально-технічної бази науково-дослідних установ, прискорення міжнародної інтеграції вітчизняної науки в об'єднаний європейський науковий простір;

розроблення та затвердження програмних положень законодавчого документа щодо засад організаційно-економічного механізму здійснення професійної підготовки висококваліфікованих спеціалістів у галузі як внутрішнього, так і зовнішнього технологічного трансферу; формулювання пропозицій щодо залучення закладів вищої освіти до внутрішнього трансферу, сприяння створенню центрів трансферу високих технологій на базі принципу чіткої відповідності освітньої спеціалізації вищого навчального закладу напрямку технологічної співпраці головних суб'єктів центру високотехнологічного трансферу;

опрацювання законопроекту “Про Концепцію цілісної системи державної політики розбудови ринку високих технологій в Україні”. Концепція має визначати систему державних заходів щодо організаційно-правових, фінансово-економічних та інституційних засад побудови економіки, заснованої на знаннях, структурувати часову етапність їх реалізації, декларувати середньострокові прогностичні базові економічні результати провадження державної політики в зазначеному напрямі.

Напрямок 6. Інтеграційний поступ у глобальний інноваційний простір

6.1. Цільовий індикатор	Розширення сфери високотехнологічного експорту (<i>частка у структурі промислового експорту 20,0%</i>)
6.2. Цільовий індикатор	Підвищення імпортозаміщуючої економічної ролі продукції виробництва високотехнологічного сектору промисловості (<i>коефіцієнт покриття експортом імпорту високотехнологічної продукції 0,9</i>)

Основні заходи:

створення економічного механізму залучення міжнародного венчурного капіталу для фінансування процесу виконання міжнаціональних проектів НДДКР із пріоритетних напрямів інноваційного розвитку;

формування нормативно-правових основ для організації Програм партнерства між державою, приватним сектором та наукою, у тому числі й на міждержавному рівні, що сприятиме об'єднанню державних та приватних інтересів, а також підвищенню якості технологічних розробок та рівня комерціалізації їх результатів;

створення організаційно-економічних передумов щодо залучення російського інвестиційного капіталу у сферу науково-технологічних розробок України, посприяти чому має підписання Україною Конвенції про захист прав інвестора, а також завершення внутрішньодержавних процедур із приєднання до Угоди держав-учасниць СНД про співробітництво в галузі інвестиційної діяльності;

уніфікація на міждержавному рівні (із Російською Федерацією, на рівні інших країн-учасниць СНД) нормативних положень механізму розв'язання проблеми розподілу прав власності на результати НДДКР, виконаних за рахунок коштів державного бюджету, що матиме позитивний вплив на кількість спільних міждержавних проектів у сфері сучасних напрямів розвитку науки й техніки;

розроблення узгоджених варіантів створення єдиної на території країн Співдружності міжнародної інформаційної бази даних про техніко-економічні характеристики виконаних та запланованих до виконання технологічних розробок;

завершення Україною внутрішньодержавних процедур із ратифікації Угоди держав-учасниць СНД про створення спільного науково-технологічного простору, що збільшить можливості для реалізації спільно з Росією наукових розробок у сфері нових технологій;

координація спільних зусиль у питаннях розвитку пріоритетних для двох держав технологічних напрямів, наприклад:

авіабудування, технології освоєння космічного простору, інформаційні технології;

опрацювання цілісної, узгодженої системи організаційно-економічних і фінансових заходів щодо стимулювання інноваційних перетворень в економіці, що може слугувати базою для розроблення та затвердження міждержавної Концепції довгострокового інноваційного розвитку країн СНД.

Висновки: по-перше, аналітичний блок економічних оцінок щодо перспективи розвитку технологічної структури та становлення індустрії наукомісткого виробництва в Україні розроблено із застосуванням наукових методів експертної оцінки та часової екстраполяції; по-друге, перспективний період, який охоплюють прогнозні сценарії (а саме – 2010-2020 рр.), обрано з метою визначення головних етапів реалізації виокремлених сценаріїв та досягнення часової оптимізації провадження першочергових кроків щодо вдосконалення чинної системи державного регулювання технологічного розвитку промислового виробництва; по-третє, аналітико-статистичною базою для обрахунку параметрів перспективних сценаріїв розвитку індустрії наукомісткого виробництва слугував період 2002-2007 рр., а також зміст і характер економічних тенденцій другої половини 2008 р., котрі відображали сфери і масштаб фінансово-економічної кризи, яка виявилася в національній економічній системі того часу.

Перспективою подальших наукових розвідок у даному напрямі є системне дослідження нових економічних тенденцій, котрі є визначальними з точки зору їх впливу на динаміку й напрями розвитку наукомісткого виробництва та високих технологій як у національній, так і у світовій економіці.

Література

1. Трансформація моделі економіки (ідеологія, протиріччя, перспективи) / Ін-т економіки та прогнозів. / За ред. В.М. Гейця. – К.: Логос, 1999. – 500 с.

1. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку. – К.: Ін-т економіки та прогнозів.; Фенікс, 2003. – 1008 с.

2. Україна у вимірі економіки знань / За ред. В.М. Гейця. – К.: Основа, 2006. – 592 с.

3. Структурна гармонізація економіки України як чинник економічного зростання / За ред. І.В. Крючкової. – К.: Експрес, 2007. – 520 с.

4. Промисловий потенціал України: проблеми та перспективи структурно-інноваційних трансформацій / Відпов. ред. Ю.В. Кіндзерський. – К.: Ін-т економіки та прогнозів. НАН України, 2007. – 408 с.

5. Економіка знань – модернізаційний проект України / За ред. В.М. Гейця, В.П. Семиноженка, Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – 556 с.

6. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / За заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.

7. Глазьев С.Ю. Мировой экономический кризис как процесс замещения доминирующих технологических укладов. – Режим доступа: www.glazev.ru/scienexpert/84/ (21 июля 2009 г.)

8. Мировая экономика: прогноз до 2020 года / Под ред. А.А. Дынкина / ИМЭМОРАН. – М.: Магистр, 2007. – 429 с.

9. Барковский А.Н. Внешнеэкономическая стратегия России: сценарии до 2030 года (доклад на ученом совете Института экономики РАН). – М.: Ин-т экономики РАН, 2008. – С. 61.

10. Кузык Б.Н., Кушлин В.И., Яковец Ю.В. Прогнозирование, стратегическое планирование и долгосрочное программирование. – М.: Экономика, 2008. – 575 с.